

Taustaa

Aseelliset konfliktit vaikuttavat sekä naisiin että miehiin, jotka ovat niiden uhreja ja jotka kärsivät niiden taloudellisista seurauksista. Naiset muodostavat suuren osan siviiliväestöstä, ja konfliktit vaikuttavat siten erityisesti naisiin, koska heidän riskinsä joutua laajamittaisen seksuaalisen hyväksikäytön, ihmiskaupan, karkotuksen ja orjuuden uhriksi on korkeampi. Suuremman sosiaalisen haavoittuvaisuutensa vuoksi naiset ja tytöt joutuvat usein tiettyjen väkivallan muotojen kohteiksi, joiden seuraukset säilyvät sodan päättymisen jälkeenkin (esim. raiskauksesta seuraava ei-toivottu raskaus, suuremmat riskit saada sukupuolitauti). Seksuaalinen väkivalta aseellisessa konfliktissa on usein sodankäynnin väline. Naiset edistävät merkittävästi rauhaa ja jälleenrakennustyötä aseellisten konfliktien jälkeen, ja heillä on tärkeä rooli konfliktien ratkaisemisessa.

Sukupuolten tasa-arvoa ja naisten vaikutusvallan lisäämistä kehitys yhteistyössä koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa (2010–2015)

- korostetaan tarvetta tarjota naisille pitkän aikavälin suojelua aseellisissa konflikteissa
- painotetaan sen merkitystä, että tuetaan naisten osallistumista rauhan rakentamiseen ja konfliktien jälkeiseen jälleenrakentamiseen
- kehoitetaan lisäämään naisten osallistumista poliittiseen toimintaan.

Euroopan unionin neuvosto: kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevien Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanemiseksi EU:ssa

arvioidaan konflikteissa ja konfliktinjälkeisissä tilanteissa tapahtunutta edistystä naisten suojelussa ja voimauttamisessa käyttämällä erityisiä indikaattoreita.

Euroopan parlamentti

- muistuttaa, että on tärkeää käsitellä sukupuolinäkökohtia YTPP-operaatioiden kaikissa vaiheissa (pätöslauselma 10. maaliskuuta 2010 Euroopan turvallisuusstrategian täytäntöönpanosta osana yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa (YTPP))

- katsoo, että YK:n turvallisuusneuvoston naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevat päätöslauselmat 1325 (2000) ja 1889 (2009) käsittävät operaatioiden henkilöstön koulutuksen
- vakuuttaa, että päätöslauselma on pantava täytäntöön oikein (pätöslauselma 25. marraskuuta 2010 YK:n turvallisuusneuvoston naisia, rauhaa ja turvallisuutta käsittelevän päätöslauselman 1325 kymmenvuotispäivästä)
- korostaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja siviili- ja sotilasrauhanturvaoperaatioihin sekä konfliktien seurauksia naisille (pätöslauselma 2. helmikuuta 2012 naisten tilanteesta sodissa).

Pekingin toimintaohjelman strategiset tavoitteet ja EU:n indikaattorit

- E.1.** Lisätä naisten osallistumista konfliktien ratkaisuun päätöksentekotasolla ja suojella aseellisten ja muiden konfliktien vaikutuspiirissä tai vieraan miehityksen alaisuudessa eläviä naisia.
- E.2.** Vähentää kohtuuttomia sotilasmenoja ja valvoa aseiden saatavuutta.
- E.3.** Edistää väkivallatonta konfliktien ratkaisemista ja vähentää ihmisoikeuksien loukkauksia konfliktitilanteissa.
- E.4.** Lisätä naisten panosta rauhankulttuurin edistämiseksi.
- E.5.** Järjestää suojelua, avustusta ja koulutusta pakolaisnaisille, muille kansainvälistä suojelua tarvitseville muuttamaan joutuneille naisille sekä omassa maassaan evakuoituiksi joutuneille naisille.
- E.6.** Järjestää apua siirtomaissa ja ilman itsemääräämisoikeutta olevilla alueilla eläville naisille.

Ranskan toimiessa neuvoston puheenjohtajavaltiona vuonna 2008 ehdotettiin ja hyväksyttiin neljä indikaattoria tällä alueella toteutettavien toimien seurantaan varten. Indikaattoreilla mitataan diplomaatti-, puolustus- ja rauhanturvahenkilöstön kattavuutta sekä niiden inhimillisten ja taloudellisten voimavarojen tasoa, jotka

kohdennetaan naisten aseman ymmärtämiseen ja naisten vaikutusvallan lisäämiseen aseellisissa konflikteissa. Viimeisessä indikaattorissa mitataan naisten ja miesten osuutta turvapaikanhakijoista.

Euroopan tasa-arvoinstituutin perustama tietokanta "Women and men in the EU – facts and figures" sisältää uusinta tietoa näistä indikaattoreista. Se on saatavilla osoitteessa: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Havainnot EU:n laajuisista tiedoista

Naiset ovat aliedustettuina diplomatiassa ja puolustusvoimissa

Suurin osa jäsenvaltioiden toimittamista raporteista ja tiedoista viittaa naisten vakavaan aliedustukseen diplomaattiedustustoissa, EU:n valtuuskunnissa, YK:n rauhaturvaoperaatioissa sekä päätöksentekoaosamassa diplomaatti- ja puolustuspalveluissa. Vuonna 2011 YK:n rauhaturvaoperaatioihin osallistuvasta henkilöstöstä vain 6 prosenttia oli naisia 21 jäsenvaltiossa, ja seitsemästä jäsenvaltiosta ei osallistunut lainkaan naisia niiden YK:n rauhaturvaoperaatioihin.

Yhteensä 17 jäsenvaltiota toimitti tietoja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) operaatioihin osallistuvasta henkilöstöstään. Naisten keskimääräinen osuus operaatioiden henkilöstöstä oli vain 2 prosenttia. Vuonna 2012 YTPP:n siviilioperaatioiden henkilöstöstä kerätyt ja sukupuolen mukaan eriytettyt tiedot osoittivat, että naisia on vain 25 prosenttia kokonaishenkilöstömäärästä. Niissä 18 jäsenvaltiossa, jotka toimittivat tietoja diplomaattisten edustustojen päällikköinä olevien naisten määräästä, naisten keskimääräinen osuus oli 17 prosenttia.

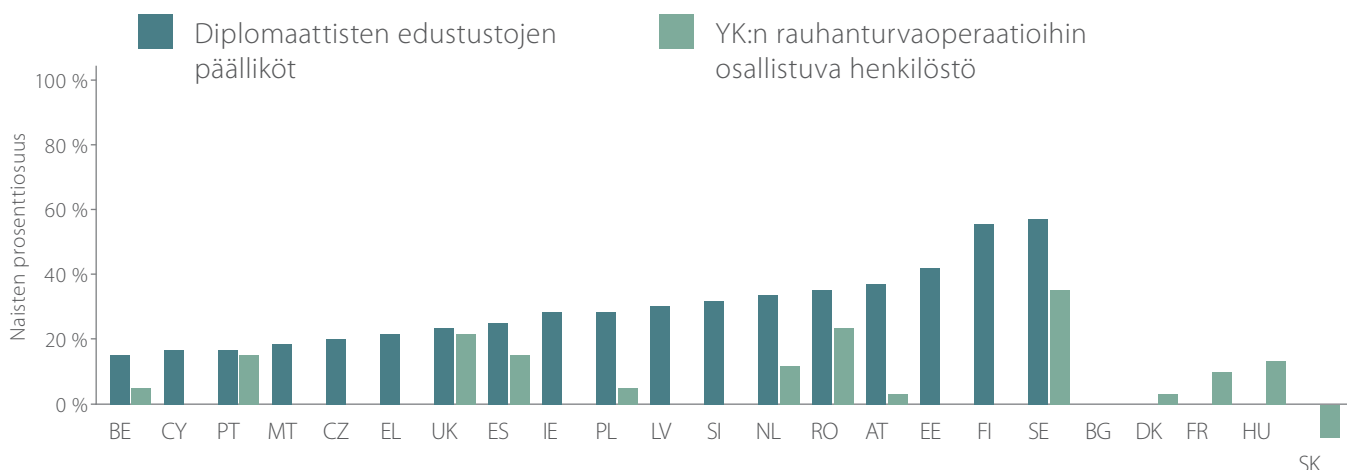
Riittämätön sukupuolten tasa-arvoa koskeva koulutus konflikteista kärsivissä ja haurassa valtioissa

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 1820 täytäntöönpanon yhteydessä useat neuvoston puheenjohtajavaltiot tarkastelivat YTPP-henkilöstön koulutuksen tärkeyttä ja tarpeellisuutta. Uusimmat saatavilla olevat, vuosina 2008–2009 toimitetut tiedot EU:n jäsenvaltioiden diplomaatti-, siviili- ja sotilashenkilöstöstä sekä YK:n rauhaturvaoperaatioihin ja YTPP:n operaatioihin osallistuvasta sotilas- ja poliisihenkilöstöstä osoittivat, ettei sukupuolten tasa-arvoa koskevaa koulutusta ollut toteutettu riittävästi. Sukupuolten tasa-arvoa käsittelevää erityiskoulutusta diplomaattihenkilöstölle toteutettiin ainoastaan kahdeksassa jäsenvaltiossa, mutta siihen osallistuneiden naisten ja miesten osuudesta ei ollut saatavilla selkeitä tietoja.

Pieni osuus avusta kohdennetaan sukupuolten tasa-arvoa koskevien kysymysten tarkasteluun haurassa valtioissa

Vuonna 2009 ja vuoden 2010 alkupuolella EU:n jäsenvaltiot käyttivät noin 200 miljoonaa euroa naisiin, rauhaan ja turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Miljardi euroa käytettiin sukupuoleen liittyviin kysymyksiin maailmanlaajuisesti. Kun tarkastellaan unionin toimielinten panosta, EU:n valtuuskunnat osallistuivat 165 miljoonalla eurolla sellaisten hankkeiden rahoittamiseen, joilla on suora vaikutus sukupuoleen liittyviin ja naisten oikeuksiin. Lähes kolmannes tästä rahoituksesta suunnattiin toimintaan, jonka tavoitteena on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 täytäntöönpano. Tiedot osoittivat, että noin 28 prosenttia kaikkiaan 67 miljoonasta eurosta, jotka käytettiin turvallisuusalan uudistukseen sekä aseistariisuntaan, demobilisaatioon ja yhteiskuntaan sopeuttamiseen, liittyi erityisesti naisiin kohdennettuihin toimiin.

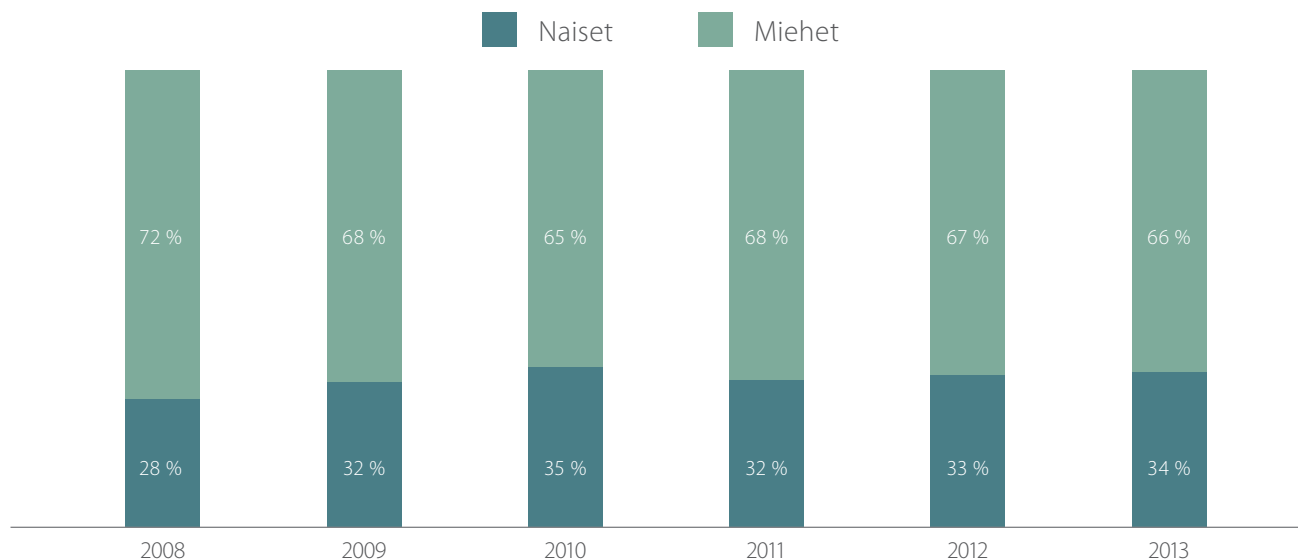
NAISTEN PROSENTTIOSUUS DIPLOMAATTISTEN EDUSTUSTOJEN PÄÄLLIKÖISTÄ JA YK:N RAUHATURVAOPERAATIOIHIN OSALLISTUVASTA HENKILÖSTÖSTÄ, 2011

Lähde: Council of EU, Report on the EU-indicators for the Comprehensive Approach to the EU implementation of the UN Security Council UNSCRs 1325 and 1820 on Women, Peace and Security, 2011.

NAISTEN PROSENTTIOSUUS TURVAPAIKANHAKIJOISTA EU:SSA, 2008–2013

Lähde: Eurostat, Decisions on applications and resettlement.

OECD:n kehitysapukomitea (DAC) tarjoaa tietoa avusta, jota on myönnetty sukupuolten tasa-arvon edistämiseen hauraissa ja konfliktista kärsivissä valtioissa vuosina 2007–2008. Raportti "Aid in Support of Gender Equality in Fragile and Conflict-affected States" osoittaa, että lähes kolmanneksessa DAC:n jäsenten hauraille valtioille antamasta avusta määritellään sukupuolten tasa-arvo ensisijaiseksi tai merkittäväksi tavoitteeksi. Unionin toimielinten hauraille valtioille antamasta avusta vain 19 prosenttia keskittyi kuitenkin sukupuolten tasa-arvoon. Vain 20 prosenttiin rauhan ja turvallisuuden edistämiseen myönnetystä avusta liittyy sukupuolten tasa-arvon ulottuvuus, ja vain 38 prosenttia kaikista DAC:n jäsenistä sisällytti sukupuolten tasa-arvon tavoitteen hauraiden valtioiden hallinnon alalle myöntämäänsä apuun.

Yhä useampi turvapaikanhakijoista on nainen

Eurostatin mukaan turvapaikkaa hakevien naisten osuus kasvoi vuosina 2008–2012 (28 %:sta vuonna 2008 34 %:iin vuonna 2013). Myös naisten tekemien uusien

turvapaikkahakemusten (kun ensimmäinen turvapaikkahakemus rekisteröidään) määrä on kasvanut 30 prosentista vuonna 2008 35 prosenttiin vuonna 2012. Näiden määrien kasvusta huolimatta lähes kaksi kolmasosaa turvapaikanhakijoista Euroopan unionissa on edelleen miehiä.

Pakolaisasemaa koskevien päätösten määrä on lisääntynyt hakemuksen tehneiden turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa. Vuosina 2008–2012 naisten hakemuksia koskevien päätösten määrä lähes kaksinkertaistui (59 730:stä 95 875:een). Suhteellisesti naisten hakemuksista tehtyjen myönteisten päätösten määrä on kasvanut enemmän kuin miesten hakemuksista tehtyjen myönteisten päätösten määrä, vaikka pakolaisaseman saavien naisten osuus on pienentynyt parin viime vuoden aikana: vuonna 2010 naisten osuus pakolaisaseman saaneista oli 40 prosenttia ja vuonna 2012 34 prosenttia.

Hyödyllisiä aloitteita:

Lisätäkseen naisten osallistumista rauhanurvaoperaatioihin Itävalta palkkasi Kosovon rauhaturvaoperaatioon sukupuolten tasa-arvon asiantuntijan antamaan neuvoja operaation komentajalle, ja vuodesta 2010 lähtien kuusi puolustusministeriön virkamiestä on koulutettu antamaan sukupuolten tasa-arvoon liittyvää neuvontaa kentällä. Belgiassa tämän tavoitteen sisällyttäminen toiseen kansalliseen toimintasuunnitelmaan merkitsee edistysaskelta naisten edustuksen lisääntymisessä kansainvälisissä organisaatioissa ja Belgian diplomaatti- ja sotilasoperaatioissa.

Rauhankulttuurin vaalimista koskevan **naisten panoksen edistämistä** vahvisti strategisen alueellisen konferenssin "Women in Peace-building: access to justice for women in post-conflict countries" järjestäminen Kroatiaassa. Kyproksessa perustettiin naisten monikulttuurinen keskus, jonka tarkoituksena on tuoda yhteen naiset kaikista yhteisöistä ja edistää sukupuolten tasa-arvoa, sovintoa ja rauhaa. Suomi rahoittaa parhaillaan kolmevuotista hanketta "The UN High-Level Seminar on Gender and Inclusive Mediation Processes", jonka tavoitteena on lisätä kuulemista rauhanprosesseissa edistämällä naisten tehokasta osallistumista rauhansopimuksiin. Alankomaat tuki tuhansien naisjärjestöjen

työtä toteuttamalla Funding Leadership and Opportunities for Women -ohjelman (FLOW) toisen toimintasuunnitelman 1325 yhteydessä. Saksan liittotasavallan kehitysyhteistyöministeriö toteutti Burundissa, Kolumbiassa, Guatemalassa ja Nepalissa erityisohjelmia, joiden tarkoituksena on ottaa naiset mukaan kaikkiin konfliktien ennaltaehkäisyyn ja hallinnan vaiheisiin sekä suojella naisia ja tyttöjä seksuaaliselta väkivallalta ja raiskaukselta aseellisissa konflikteissa.

EDISTYSASKELIA JA NIIDEN ESTEITÄ ONGELMA-ALUEELLA E: NAISET JA ASEELLISET KONFLIKTIT

EDISTYSASKELIA

- Poliittista sitoumusta järjestää sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia käsittelevää koulutusta konflikteista kärsivillä alueilla toimivalle henkilöstölle on vahvistettu.
- Naisten osallistuminen rauhanturvaamiseen on lisääntynyt.

ESTEITÄ

- Sukupuolten tasa-arvoa käsittelevää koulutusta toteutetaan edelleen heikosti ja pienessä mittakaavassa.
- Diplomaattiedustustot ja -valtuuskunnat ovat edelleen miesvaltaisia.
- Vain pieni osuus EU:n avusta hauraille valtioille kohdennetaan nimenomaisesti naisille.
- Miehet ovat turvapaikanhakijoina ja saavat pakolaisaseman todennäköisemmin kuin naiset EU:ssa.

EU:n tulevan toiminnan suuntaviivoja

- Parannetaan henkilöstön sukupuolietoisuutta ja parannetaan sukupuolten tasapainoista edustusta diplomatian ja puolustuksen aloilla.
- Sisällytetään sukupuolinäkökulma menettelyihin ja käytäntöihin ja lisätään EU:n ja jäsenvaltioiden hallinnon keskeisen sotilas- ja diplomaattihenkilöstön kanssa vuorovaikutuksessa olevan henkilöstön sukupuolten tasa-arvoa koskevia valmiuksia.
- Vahvistetaan pyrkimyksiä, jotka liittyvät sukupuolten tasa-painoiseen osallistumiseen diplomatiaan ja armeijaan.
- Parannetaan ulkomaanavun laatua ja kohdentamista lisäämällä näkyvyyttä ja tietämystä konfliktista kärsivien naisten tarpeista ja erityisestä haavoittuvuudesta (esim. sukupuoleen perustuva väkivalta).
- Sisällytetään sukupuolinäkökulma ja naisten ihmisoikeuksien näkökulma erittäin keskeisinä tekijöinä turvapaikkahakemusten käsittelyprosessiin.

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Naiset und Miehett in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-271-6

doi:10.2839/19511

MH-04-15-022-FI-N